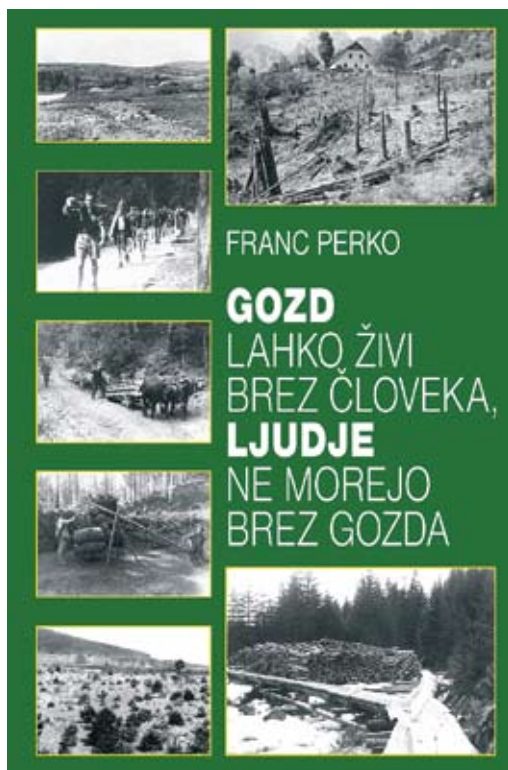

Franc Perko:

Gozd lahko živi brez človeka, ljudje ne morejo brez gozda

Pogosto je omenjeno ali zapisano, da je na Slovenskem bogata tradicija gozdarstva, Slovenci naj bi bili gozdni narod. Doslej je bila raba gozdov obsežna in raznovrstna, navezanost ljudi na les in gozd pa se je vtisnila v mnoge priimke in imena naselij, krajev, v ledinska imena. Ob tem se postavlja vprašanje, ali res poznamo rabo gozdov v prejšnjih desetletjih in stoletjih. Verjetno ne prav dobro. Tudi nabor domačih zgodovinskih virov o gozdu in gozdarstvu ni pretiran, prej bolj skromen, pogosto sad prizadevanj posameznikov, večidel navdušencev, ki so prepoznali, da so zgodovinski viri pomembni, da jih je treba ohranjati, predvsem pa v primerni obliki posredovati strokovni in širši javnosti. Ni jih veliko, vseeno pa vsaj dovolj, da vzdržujejo pogosto zapostavljeni, a pomembni del gozdarske stroke. V to skupino lahko uvrstimo Anka, Cenčiča, Cimperška, Gašperšiča, Jenka, Kočarja, Kordiša, Kozoroga, Mikuletiča, Prelesnika, Vebra, Winklerja in mnoge druge, ki so na posameznih področjih gozdarstva vsaj deloma posegali tudi v zgodovinsko ozadje. Vanjo lahko vključimo tudi mag. Perka, avtorja pričujoče monografije. Na Oddelku za gozdarstvo je bil prof. Anko pobudnik izdajanja publikacij Viri za zgodovino gozda in gozdarstva na Slovenskem; zgodovini gozda in gozdarstva so bili namenjeni tudi gozdarski študijski dnevi. Tudi na mednarodni ravni lahko opazimo zanimanje za zgodovino gozda in gozdarstva, kar je razvidno iz strokovnih in znanstvenih objav s tega področja. V okviru IUFRO še vedno deluje posebna sekcija za gozdarsko zgodovino, na nekaterih gozdarskih fakultetah najdemo študijske vsebine o zgodovini gozda in gozdarstva.

Razlogov, da ni več publikacij o zgodovini gozda in gozdarstva na Slovenskem, je več. Eden je prav gotovo usmerjenost upravljavcev in raziskovalcev v sedanost in prihodnost, manj pa jih zanima bližnja ali daljna preteklost. Verjetno je eden od razlogov tudi dejstvo, da so zgodovinske raziskovalne metode zahtevne, za pogosto skromen rezultat je potreben velik časovni vložek. Sedanji način vrednotenja raziskovalne učinkovitosti in

uspešnosti raziskovalcev ni ugoden za tovrstne raziskave, prednost imajo druga področja in druge raziskovalne metode.

Kljub vsemu pa je poznavanje zgodovine gozdov in gospodarjenja pomembno z več vidikov. Zagotovo je to pomemben sestavni del poznavanja družbene in gospodarske zgodovine nekega naroda, pokrajine ali območja. Vsaj za gozdarje pa je zgodovinski pogled na gozd in njegovo rabo pomemben zaradi posebnosti gozdarstva. Zaradi dolgoživosti dreves in sestojev je za razumevanje stanja gozdov in njegovih sprememb ter za upravljanje potreben dolg časovni horizont, veliko daljši kot pri mnogih drugih dejavnostih. Različni vplivi izpred desetletij in stoletij so na neki način zapisani v sedanji strukturi gozdov. Vplivi so bili raznovrstni, naravni in antropogeni, ti zadnji, bodisi posredni ali neposredni, so bili pogosto odločilni. Raba gozdov se je spreminjala in se še vedno. Zaradi preglednosti jo lahko razdelimo na nekaj značilnih obdobj: obdobje lova in nabiralništva, obdobje kolonizacije in s tem obširnih krčitev gozda; predindustrijsko obdobje, v katerem je bil les poglavitni vir za razvoj prvih

industrijskih dejavnosti; industrijsko obdobje, v katerem sta predvsem premog in pozneje nafta nadomestila les; ter nazadnje postindustrijsko obdobje, v katerem se je pomen lesa in gozda za človeka znatno spremenil zaradi bolj poudarjenih ekoloških in socialnih funkcij gozda. Avtor monografije obravnava vsa omenjena obdobja, največ pozornosti pa namenja drugemu in tretjemu obdobju, v katerih so slovenski gozdovi doživeli največje spremembe. Sledovi takratnih rab so še vedno opazni v zdajšnji strukturi gozdov.

Avtor nas seznanja z vsebinami različnih zgodovinskih dokumentov, povezanih z gozdom. Monografija sledi delno kronološkemu in delno vsebinskemu načelu. Avtor se je spoprijel z obsežnim gradivom; mnogi viri, ki jih je uporabil, so težko dostopni. Z opravljenim pregledom zgodovinskega gradiva in izborom ustreznih besedil ter dodanih pojasnil je širši javnosti omogočil vpogled v rabo gozdov na Slovenskem v prejšnjih stoletjih. To je nedvomno pohvalno. V monografiji so zbrana zanimiva, pogosto kar presenetljiva dejstva o rabi gozdov, ki pričarajo spreminjajoč se odnos med človekom in gozdom. Delo bo dobrodošlo za gozdarsko strokovno in tudi širšo javnost. Iz vsebine je mogoče izluščiti več aktualnih sporočil – tudi za zdajšnji čas. Tako je mogoče zaključiti, da je treba spremembe rabe gozdov in gospodarjenja z njimi presojeti v sklopu tedanjih in nikakor sedanjih družbenih in gospodarskih razmer, če želimo resnično razumeti prejšnje rabe. Človekov spomin je kratek, krajši od »spomina gozda«. Vsebina monografije nas opominja, kako raznovrstna, pogosto intenzivna ali kar uničujoča je bila raba gozdov. Poučno je tudi spoznanje, kako si gozd po prenehanju (neustrezne) rabe opomore – ponekod sam, ponekod s pomočjo umnih gozdarjev.

Ob pregledu dela se bralcu utrnejo mnoge ideje in pomisleki, tudi o pomenu ohranjanja gozdnih in gozdarskih zgodovinskih virov. Če zanje gozdarji ne poskrbimo sami, je iluzorno pričakovati, da bo to storil kdo drug. Koliko je še neobdelanega in neprevedenega gradiva, načrtov ter zapisov o gozdu in gozdarstvu? Čeprav se ponašamo z bogato gozdarsko tradicijo, ne premoremo monografij za mnoga območja ali kar večino pomembnih gozdnih območij. To je lahko izziv za vse nas – tudi za avtorja tega dela.

Prof. dr. Andrej BONČINA